imprimé sur www.torah-box.com/torah-pdf

מאי דרוש °לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך כל שיש לו נחלה יש לו גבול כל שאין לו נחלה אין לו גבול נאמנים לומר קברנו והא לית להו °ולפני עור לא תתן מכשול א"ר אבהו בכהן עומד שם ודילמא כהן טמא הוא דנקיט תרומה בידיה ודילמא תרומה טמאה היא דקאכיל מינה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא לא בקיאי ביצירה קמ"ל: נאמנין על הבהמה וכו': והא לית להו ולפני עור לא תתן מכשול א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן בגוזז ועובד אי הכי מאי למימרא מהו דתימא לא בקיאי בטינוף קמ"ל: נאמנין על ציון וכו': ואע"ג דמדרבנן הוא כיון דכתיבא מזהר זהירי ביה דכתיב °וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון: אבל אין נאמנין לא על הסככות וכו': סככות *דתנן *אלו הן סככות אילן המיסך על הארץ פרעות דתנן [א] **אבנים פרעות היוצאות מן הגדר בית הפרס *א"ר יהודה א"ר שמואל מנפח אדם בית הפרס והולך *רב יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר בית הפרס שנידש טהור ותנא "החורש בית הקברות הרי זה עושה בית הפרס ועד כמה הוא עושה "מלא מענה מאה אמה בית ארבעת סאין רבי יוסי אומר חמש ולא מהימני והתניא שדה שאבד בה קבר נאמן כותי לומר אין שם קבר לפי שאינו מעיד אלא על גופו של קבר אילן שהוא מיסך על הארץ נאמן לומר אין תחתיו קבר לפי שאינו מעיד אלא על גופו של קבר א"ר יוחנן במהלך ובא על פני כולה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא *רצועה נפקא קמ"ל: זה הכלל כו': זה הכלל לאתויי מאי לאתויי תחומין ויין נסך:

הדרן עלך דם הנדה

מאי דרדש. כותיים שאין קוראים את הנביאים: לא תסיג גבול רעך. ותוקמינן לה בספרי* במוכר קברי אבותיו: נאמנין לומר קברנו. דמידי דאורייתא הוא טומאת המת: והא לית להו ולפני עור לא תתן מכשול. לא דרשי ליה כמשמעו את חבירו ולא איכפת להם אם אינו חוטאים על פיהם: בכהן. כותי עומד שם: דקאכיל מינה. *ותרומה טמאה בטהרה לטהור וכ"ש לטמא: לא בקיאי ביצירה. וכי קברי נפל לא ידעי דהוא בן מ' יום וסברי מיא בעלמא הוא ואינו מטמא: בטינוף. בבהמה דקה ופוטר את הבהמה מן הבכורה ובבכורות (דף כא:) מפרש מאי טינוף שנתבלבלה ותולדה דם דכך רחם חזו הולד שנימוח ויצא הלכך הבא אחריו אינו בכור והני כותיים לא בקיאי בטינוף ואמרינן דלא טינף ואמרו טינוף הוא ופוטרין את הבא אחריו קמ"ל: על ציון. נציין וסומכין עליהן ועבדינן טהרות היכא דלא ציינו: אילן המיסך על הארץ. והוא סמוך לדרך בית הקברות ואמרינן דמיתרמי בין השמשות וקברי התם ולא הענפים מובדלים שאין האהל שלם וידוע ותלוי שיש קבר תחת(א) האהלות ואין ידוע איזה הוא והכותי מעיד על אחד זה טהור אינו נאמן לפי שאינו חש על הספק ותולה הטומאה באהל שני מספק: פרעות.(ב) גדולות ותלויות מן הגדר וקברו תחת אחת מהן ואין אנו יודעין תחת איזו מהן ובא כותי והעיד על מקצתן שהן טהורות אינו נאמן משום דלספקא לא חייש ותולה הספק באחרות: בית הפרס. שדה שנחרש בה קבר ואוקמי רבנן (ג)על סביבות הקבר מלא אמה בספק טומאה שדקדקה המחרישה את העצמות וגלגלתן: מנפח. דבשר ליכא ועצם כשעורה לא מטמא אלא במגע ובמשא הלכך מנפח כדי שלא יגעו רגליו בו והולך: שנידש. ברגלי אדם שהרגלים טשטשו את העצמות ושחקום: פרס. לשון דבר שבור ופרוס על שם שנפרסו העצמות: בית ארבעת סאין. היינו ק' על ק' שהרי חצר המשכן מאה על חמשים והוא בית סאתים: שדה שאבד בה קבר. מיקרי נמי בית הפרס ורבנן גזרו בכולה דתנא במועד קטן (דף ה:) ג' בית הפרס הן שדה שאבד בה קבר ושנחרש בה קבר ושדה בוכין: שאין מעיד אלא על גופו של קבר. דכיון דלאמרי אין שם קבר כלום זה על גופו של קבר הוא מעיד וגופו של קבר דאורייתא ובדאורייתא מהימני. אלמא נאמנין על בית הפרס ועל (בית) הסככות(ד): מהלך על פני כל השדה. דכיון דעל פני כולה מהלך ודאי פשיטא ליה דניטלה הטומאה משם ומתני' דקתני דאין נאמן כגון שאינו מהלך על פני כולה שמשייר רוח אחת הלכך אפילו במקום שעבר אינו נאמן משום דליהוי לספקא לא חייש: מאי למימרא. נהי דלספק לא חייש לודאי חייש וכיון דפשיטא לן דקבר הוי בה והוא מהלך על פני כולה הרי עובר על מקום הקבר ואי לאו דקים ליה שניטלה הטומאה לא עבר: רצועה נפקא. מן השדה וקראת על שם שדה זו ושם הוא תולה את מקום הטומאה והכא עבר מספקא דלספקא לא חייש: קמ"ל. כיון דעל כל ד' רוחותיה עובר (ה)במוכה לרצועה לא חיישינן: לאתויי תחומין. אין נאמנין לומר עד כאן תחום שבת דתחומין דרבנן וכותיים לא סבירא להו: ויין נסך. דאין כותי מקפיד על מגע עובד כוכבים:

הדרן עלך דם הנדה

ודלמא כהן טמא הוא · ואע"ג דטמא נמי אסור לטמאות בבית הקברות דבנזיר בפרק מי שאמר (דף יז·) בעי נזיר והוא בבית הקברות מי בעי שהייה למלקות או לא ובפרק ג' מינין (שם דף מג:) אמר רב הונא נזיר שעומד בבית הקברות והביאו לו מתו או מת אחר חייב · וטעמא לפי שמוסיף טומאה עליו דבחבורים שעושין את האהל אל הטומאה כדאמר התם ס"מ לית להו הך (ו) מימרות:

ובנה אצלו ציון · במועד קטן (דף ה·) מפיק מהכא ציון של בית הקברות וא"ת ולר"ש דאמר* אין קברי עובדי כוכבים מטמאין באהל היכי מפיק מהכא הא אמר במ"ק דאין מציינין אלא על טומאת אהל וי"ל מדמציינין לפי שעה ציון משום טומאת מגע ומשא אם כן לכל הפחות יש לציין בטומאת אהל ולמאי דבעי למימר בהבא על יבמתו (יבמות דף סא·) דלר"ש מתי עובדי כוכבים לא מטמאי אפילו במגע ובמשא נפיק ליה לר"ש ציון מדרשא אחרינא דהתם וציון דגבי גוג לאו משום טומאה אלא לנקות הארץ מן המתים וא"ת ולר"ש דדריש (שם) דאין עובדי כוכבים קרויין אדם הא כתיב וראה עצם אדם וי"ל דנקט אדם לאפוקי דס"ד דקברו שם עצמות בהמה:

אילן המיסך · מיירי בידוע שיש מת קבור שם אלא שאין ידוע תחת איזו ענף ואין כותי נאמן לומר שאינו קבור תחת ענף זה אפילו הולך תחתיו דאין מקפיד על ספק טומאה ודוקא במאהיל על פני כולה אמר בסמוך דנאמן ומה שפ"ה אילן בסמוך לבית הקברות ופעמים קוברין שם בהם פירש כן כיון שצריך לפרש בידוע שמת קבור שם דבספק לא היה נאמן אפילו היה מהלך על פני כולה ואע"ג דספק טומאה ברה"ר טהור הכא גזור רבנן והא דקאמר לקמן בפ"ב (דף סח:) דסככות ופרעות לאו אהל הוא ורבנן גזרו עלייהו לאו דוקא קאמר דלאו אהל הוא דבודאי קבור שם איירי כדפי' אלא כלומר דך טומאת אהל ליכא אלא מדרבנן דברה"ר ספקו טהור א"נ הענפים שמובדלין זה מזה רואים אותם כאילו הן שמשות ליחשב אהל *כדאמר באהלות (דף שם) המיסך על הארץ רבי יהודה אומר רואין התחתונות כאילו שוטות למעלה והעליונות כאילו יורדות למטה ואם הן נוגעות זו בזו כפותח טפח מביאות ומולות כו':

בית הפרס · על שם פריסה שהעצמות נפרסים בנדרס ברגלים או ע"י מחרישה ובשדה שאבד בה קבר לא שייך האי טעמא וקרי ליה בפ"ק דמועד קטן (דף ה:) בית הפרס ושמא אגב דקרי בית הפרס לשדה שנחרש בה קבר קרי נמי לאבד בית הפרס א"נ לשון בית הפרס על שם שפרסות רגלי אדם נמנעות מלילך שם מפני הטומאה ובפ"ק דמו"ק (דף ה:) תניא גבי בית הפרס הוא שדה שנחרש בה קבר ושאבד בה קבר ושדה בוכים ומפרש טעמא דשדה בוכים משום יאוש בעלים ומפרש בערוך *שדה מיוחד שקרובי המת מניחין אותו על אותו שדה ואנשי בית הקברות באין לקראתו ובוכים יחד (ז) וכו' והראשונים חוזרים לביתם ואלו נוטלין אותו ומוליכין אותו לקברו ואותו שדה קמא דשמא נתגלגל ונתפשט מעט מעט ממנו ונפל ושכחוהו ורבינו שמואל פי' פעמים שבני העיר מניחין אותו שם לפי שסוברין שאנשי בית הקברות יטלוהו ויקחו אותו ובני בית הקברות יסברו שאנשי העיר יוליכוהו לבית הקברות ונשאר שם ועוד פי' שם שדה טכין שדה שיש בה טכין ומניחין המת שם לפי שעה עד שיהו פנוים להוליכו לבית הקברות לקברו ופעמים שנשכח שם ולא הוסר והוי יאוש בעלים:

בית הפרס שנידש טהור · אשדה שנחרש בה קבר קאי ומספקינן נעלם כשעורה ק' אמה סביבות הקבר דכיון שנידש ונרמס ברגלים י"ל שהאליט כשעורה משם אבל אשדה שאבד בה קבר לא שייכא הך קולא:

מלא מענה ק' אמה · בתוספתא דאהלות [רפי"ז] מפרש דהך ק' אמה הוי לכל רוח:

אמר ר' יוחנן במהלך ובא על פני כולה · אבל בשדה שנחרש בה קבר אפילו מהלך ובא על פני כולה לא מהימן דאין כאן אלא ספקא דרבנן שמא הסיט עצם כשעורה ואין הסיט חושש עליה וא"ת כי היכי דליכא קברות דמהימן אדאורייתא דאוקימנא בכהן עומד שם ה"נ ליתני במתני' דמהימן אסככות ופרעות ובמהלך על פני כולה וי"ל דלא חשיבא ליה למתני' רבותא לאשמועינן דלא חיישינן לרצועה נפקא ועוד אבית הפרס דנחרש בה קבר לא מהני מהלך ובא על פני כולה כדפרישית אלא דוקא באבד בה קבר וא"ת ובאבד נמי היכי מהני דלמא (ח) טומאה הא וי"ל דמיירי דנקט תרומה ואכיל מינה כדקאמר לעיל וה"ה דנקט ולא אכיל וכגון שידוע לנו שהיא טהורה דלא "הא סתמי מטמאה לה:

הדרן עלך דם הנדה

מוסף רש"י

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

גליון הש"ס

[illegible]

הגהות מהר"ב רנשבורג

[illegible]

הגהות הגר"א

[illegible]

תוספי הרא"ש

[illegible]

[illegible]